

Roll No. :

Total No. of Questions : 11]

[Total No. of Printed Pages : 4

ED-2076 (C)

B.A. B.Ed. (IInd Year) Examination, 2022

SANSKRIT

Paper - I (CC-1)

(नाटक, छन्द, संस्कृत साहित्येतिहास एवं व्याकरण)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 80

खण्ड-अ

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 50 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।

खण्ड-ब

(अंक : 6 × 5 = 30)

नोट :- सभी पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न में विकल्प का चयन कीजिए (उत्तर-सीमा 200 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 6 अंक का है।

खण्ड-स

(अंक : 10 × 3 = 30)

नोट :- पाँच में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 500 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 10 अंक का है।

खण्ड-अ

1. समस्तानां दशप्रश्नानामुत्तराणि ददातु, प्रत्येकं प्रश्नस्योत्तरं सीमा पञ्चारात् 50 शब्दाः सन्ति। प्रत्येकः प्रश्नः 2 अंकस्य अस्ति।

(i) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य मङ्गलाचरणं श्लोकं लिखत।

(ii) शकुन्तला का आसीत् ?

BR-1083

(1)

ED-2076 (C) P.T.O.

- (iii) 'अर्थो हि कन्या परकीय एव'—इति कथनं कस्यास्ति ?
- (iv) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य कथावस्तुनः उपजीव्यः ग्रन्थः कतमः अस्ति ?
- (v) 'यास्यव्यद्य शकुन्तलेति' श्लोके कः छन्दः अस्ति ? तस्मिन् छन्दे प्रत्येक चरणे कति वर्णाः ?
- (vi) उदेति पूर्वं कुसुमं ततः। इति श्लोके कः छन्दः अस्ति ?
- (vii) 'उगितश्च' सूत्रस्य व्याख्या कुरु।
- (viii) 'तौ सत्' सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या कुरु।
- (ix) संस्कृत-साहित्यस्य प्रमुख महाकाव्यानां नामानि लिखत।
- (x) 'माघे सन्ति त्रयो गुणाः' इति कथनस्य सम्बद्धकवेः किं नाम ?

खण्ड-ब

नोट :- समस्तानां पञ्चप्रश्नानामुत्तराणि ददातु, प्रत्येक प्रश्ने विकल्पस्य चयनं कुरु (उत्तर सीमा 200 शब्दाः)
प्रत्येक प्रश्नः 6 अंकस्य अस्ति।

2. सप्रसंग व्याख्या विधेयाः—

यदालोके सूक्ष्मं व्रजति सहसा तद् विपुलतां,
यदर्धे विच्छिन्नं भवति कृतसन्धानमिव तत्।
प्रकृत्या यद् वक्रं तदपि समरेखं नयनयो-
र्नमे दूरे किञ्चित् क्षणमपि न पार्श्वे रथजवात्॥

अथवा

पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या,
नादत्ते प्रियमण्डनाऽपि भवतां स्नेहेन या पल्लवम्।
आद्ये वः कुसुमप्रसुतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम्॥

3. सप्रसंग व्याख्या विधेयाः—
अनाघ्रातं पुष्पं किसलयमलूनं कररुहै—
रनाविद्धं रत्नं मधु नवममास्वादितरसम्।
अखण्डं पुण्यानां फलमिह च तद्रूपमनद्यं
न जाने भोक्तारं कमिह समुपस्थास्यति विधिः॥

अथवा

स्त्रीणामशिक्षित्वपटुत्वममानुषीषु,
संदृश्यते किमुतः याः प्रतिबोधवव्यः।
प्रागन्तरिक्षगमनात् स्वमपत्यजात—
मन्यै द्विजैः परभृताः खलु पोषयन्ति॥

4. अधोलिखितानां सूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या करणीया—
(i) कृत्यल्युटो बहुलम्
(ii) पोरदुपधात्
(iii) काल समय वेलासु तुमुन्

अथवा

- (i) वयसि प्रथमे
(ii) पुंयोगादाख्यायाम्
(iii) जातेस्त्रीविषयादयोपधात्।

5. अधोलिखितानां छन्दस्य लक्षणं दत्त्वा सोदाहरणं स्पष्टयत्—
शार्दूलविक्रीडितम्।

अथवा

शिखरिणी।

6. टिप्पणी लिखत—
पञ्चतन्त्रम्।

अथवा

शिशुपालवध।

खण्ड-स

नोट :- पञ्च-प्रश्नेषु कयोश्चिद् त्रयाणां प्रश्नानामुत्तराणि ददातु। (उत्तर सीमा 500 शब्दाः) प्रत्येक प्रश्नः

10 अंकस्य अस्ति।

7. सप्रसंग संस्कृत व्याख्या अनिवार्यतः कुरु—

अन्तर्हिते शशिनि सैव कुमुद्वती मे,

दृष्टिं न नन्दयति संस्मरणीय शोभा।

इष्ट प्रवास जनितान्यबलाजनस्य,

दुःखानि नूनमतिमात्र सुदुःसहानि ॥

8. 'किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्' इति कथनं विवेचनीयम्।

9. अभिज्ञानशाकुन्तलानुसारं दुष्यन्तस्य चरित्र-चित्रणं सोदाहरणं विधेयम्।

10. अधोलिखितेषु पदेषु प्रकृति-प्रत्ययः लेखनीयः—

(i) आगत्म

(ii) धारकः

(iii) गन्तव्यम्

(iv) भर्ता

(v) गेयम्

(vi) भिन्नः

(vii) खादनम्

(viii) मार्ग्यः

(ix) हसित्वा

(x) शप्यम्

11. 'यदिहास्ति तदन्यत्र यन्नेहास्ति न तत्क्वचित्' इति कथनस्य प्रमाणिकता महाभारतस्य परिप्रेक्ष्ये प्रतिपाद्यताम्।